СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 200. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 28. серпня 1925. VOL. XXXIII. No. 200. Jersey City, N. J., Friday, August 27. 1925. THREE CENTS

Знова проблеск надії на відновлення вуглевих переговорів

ВИЛКС-БАРЕ, Па., 26. серпня. — Комітет Шіснайцяти, що представляє добровільну тимчасову організацію бизнесменів з околиці твердого вугля, добився від представників властителів копалень твердого вугля заяви, яка на думку комітету може становити основу до навязання нових переговорів межи властителями а майнерами.

Коли вже майнерські представники покинули спільну конференцію та поїхали до Філаделфії, щоби звідти приготовити остаточний заклик до страйку, що має бути виданий найдальше завтра, представники бизнесменів попросили ще раз представників властителів, щоби вони дали їм таку заяву, щоби з нею можна наново навязати переговори з майнерами. Представники властителів по довшій конференції предложили бизнесовому комітетови заяву, в котрій говориться, що вони готові на нові переговори, але заявляється, що їх заяви не можна пояснити так, немовби вони зреклися домагання усунення системи відчекования та згодилися на підвишку заплати.

Хоча ся заява, як видно, не робить майнерським представникам ніяких уступств, однак комітет бизнесменів признав її за можливу основу до нових переговорів та вислав своїх представників шукати майнерських урядників. З огляду на те, що урядники юнії поїхали до Філаделфії автомобілем, то бизнесмени постановили їхати за ними в слід та догнати.

ГОРЯЧКОВЕ ДОБУВАННЄ ВУГЛЯ.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА., 26. серпня. — Чим більше зближається день 1. вересня, а з ним речинець покінчення старого контракту властителів твердого вугля з майнерами та примара можливого страйку, тим горячійше поступає праця в копальнях. Загальні просто ще ніколи не добували стільки вугля, що тепер. Гейзелтонський округ зелізниці Лігай Вели, приміром, вислав нині на ринок 921 кару вугля. Лишень у час великої війни добувано стільки вугля, що тепер.

НЕ ДАЮТЬ ЮНІЇ ОРГАНІЗУВАТИ РОБІТНИКІВ.

ЛОГЕН, Вест Верджінія, 26. серпня. — Комітет місцевої торговельної палати зявився у Вен Битнера, організатора майнерської юнії в північних округах Вест Верджінії, та в девять других урядників сеї юнії, що приїхали організувати майнерів, та заявили їм, що вони мусять перестати свої організаційні заходи та покинути околицю.

Комітет предложив рівночасно юнійним організаторам судовий приказ з 1923. року, котрим зборонено було організувати робітників в окрузі Логена.

Організатори покинули округ.

МІНІСТЕР ПРАЦІ ВДОВОЛЕНИЙ З НОВОГО ЕМІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНА.

ВАШИНГТОН, 26. серпня. — Дейвис, секретар (міністер) праці, заявив на основі власних спостережень, пороблених підчас своєї подорожи в Европі, що новий іміграційний закон про екзамінацію імігрантів у старому краю показується дуже корисним та догідним для імігрантів і для уряду.

Перші проби з такою екзамінацією роблено в Англії, і після Дейвиса та англійських урядників сї спроби доказали велику корисність новини.

МЕДАЛІ ДЛЯ СОБАЧИХ ФІРМАНІВ.

ВАШИНГТОН, 27. серпня. — Міністерство нутрішних справ рішило надати медалі заслуги для десять погоничів запряжених у собаки санок, які минувшої зими гнали до столиці Аляски, Новму, з ладунком лікарств для хорих на дифтерію.

КИТАЙСЬКА РІЗНЯ В АМЕРИЦІ ВТИХАЄ.

НЮ ЙОРК, 26. серпня. — Завдяки арештованням провідників двох китайських банд („тонгів"), що счинили зі собою війну, якої жертвою вже впало трупом кількоро людий, війна стала припинятися. Всеж таки й нині потягнула вона за собою смерть одного Китайця. Нюйорська поліція урядила на завтра стрічу провідників ворожих „тонгів"; поліція хоче довести до завішення оружа межи провідниками.

НАПАД БАНДИТІВ НА МІСТО.

ШИКАҐО, Илинойс, 26. серпня. — Нині раненько напало десять бандитів на місточко Гейворт, в Илинойсі, 120 миль на полудневий захід від Шикаґо. Понищивши телеграфічні й телефонічні дроти, стріляючи довкруги як дикі варвари, розбишаки переїхали містом до Стейт Бенк оф Гейворт, висадили динамітом банкову касу, забрали з неї коло 5,000 долярів готівки та пропали за містом, заким маршал зібрав людий на оборону.

ТРАҐЕДІЯ МИСЛИВИХ.

ВИКТОРІЯ, Британська Колумбія, 26. серпня. — Далеко серед пустарів Британської Колумбії найдено тіла двох людий, а з річий, найдених коло них, ствержено, що се були Піт Акерман та Джордж Віліємс, що вибралися були ловити звірів для футер.

Коло них найдено листи, в яких вони подають докладні вістки про свою трагічну пригоду. Найшли вони звірят богато та набралися футер на велику суму гроша ,але оба захоріли на якусь недугу. Лист Віліємса писаний до сина його, що живе в Едмонтоні; в сьому листі батько подає синови, де може найти футра, які припадають на його пайку, а які варта до два тисячі долярів.

ХОЧУТЬ УЖЕ ТЕПЕР АСЕНТЕРУНКОВОГО ЗАКОНА.

ГЕМИЛТОН, НЮ ЙОРК, 26. серпня. — Виділ так званого Американського Товариства виступив з домаганнєм ухвалення вже тепер асентерункового закона, який мавби обовязувати на случай війни. Виділ заявився теж за тим, щоби до військової служби на фронті кликати теж і чужинців, себто тих, що живуть в Злучених Державах, але не мають американського горожаньства.

НЕЩАСНА РОДИННА ПРИГОДА.

В родині Миколи Радоцинського, члена Українського Народного Союза секретаря відділу 100 в Гери, в стейті Індіяні, случилася нещасна пригода.

Оногдї, вертаючи з роботи, його дві донечки попали під колеса переізджаючої стрітќари. Висїли вони власне з кари та хотіли перейти на хідник, коли неожидано для них надїхала з другого боку друга кара. Віз відтрутив одну дівчину на бік, а другу схопив під колеса та змолов на дрібні куски. Доперва яку сотку стіп дальше моторовий задержав віз.

В родині, навіщеній нещастєм, панувала роспука, яку старалися розганяти знакомі й члени товариства.

УКРАЇНІЗАЦІЯ РАДЯНСЬКОГО АПАРАТУ.

Рада Народних Комісарів приняла постанову щодо практичних заходів для українізації радянського апарату.

Вся робота щодо українізації зосереджується в центральній комісії при Раднаркомі У. С. Р. Р.

З 1. січня, 1926, всі центральні й місцеві установи і підприємства повинні негайно розробити календарні пляни щодо переходу діловодства на українську мову й надіслати їх до центральної комісії по українізації. Через те, що апарат округів у більшости українізував своє діловодство, всім центральним установам пропонують листуватися українською мовою.

ШТУЧНИЙ ДОЩ.

Штучний дощ є ідеєю, яка цікавить учених віддавна, у звязку з хронічною посухою в деяких краях. Бувший голова англійського метеорольоґічного товариства, Кейв, стверджує, що неможливо заступити природний дощ механічними засобами. Для покроплення водою маленького островиця Уайт на протязі двох годин треба би сили 10 міл. парових коней. Коли зважити, що для звичайного авта треба 40 коней, а для поспішного поїзду 200 коней — то сили потрібної для такого експерименту не лише не можна витворити, але й уявити собі.

ЦІКАВИЙ СОЮЗ.

В Англії заложив учитель др. Сміт союз, що поклав собі завдання вести боротьбу зі сплетничанням у всякій формі. Члени того союзу зобовязуються не говорити про нікого зле, без огляду на те чи та особа на те заслугує чи ні. Союз прибрав собі назву: „Союз запечатаних уст". Орґанізація та вже має кілька тисяч членів, а в їх числі навіть кілька... жінок! Не вадилоб, щоб така орґанізація повстала і в нас.

ПОСЛІДНИЙ ТИЖДЕНЬ

В СПРАВІ ПРИНИМАННЯ ФОТОГРАФІЙ, ОГОЛОШЕНЬ ДО КАЛЕНДАРЯ НА 1926 Р.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим серединком до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; четверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части окладинки та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошення буде о стільки дорожше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календарі), хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календарі на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свобода", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриттє коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Вс. письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

НЕПІДГОТОВАНИЙ ПРОПОВІДНИК.

Англіканський епископ у місті Дерген (Англія) звернувся з проповідю до вуглекопів на тему найблизшого страйку. Але аргументи його були такі слабі, що гірники вкинули його до ріки, звідки щойно добули його добрі люде.

АФРИКАНСЬКІ МУШКИ В НЕАПОЛІ.

Як доносить італійська преса, Неаполь і його околиці навістили хмари мушок, що налетіли з північної Африки. Ці мушки то велике нещастя для мешканців, бо вони дістаються в великій кількости до мешкань, нищать меблі і унеможливлюють побут в хатах. Цілий ряд домів евакуовано тому, що не було иншого способу, щоб позбутися вілізливих мушок.

ЩЕ З ТАЙНИ КАТАСТРОФИ ПІД СТАРОГАРДОМ.

Були вже звістки в польській пресі, що замах на поїзд під Старогардом зробив аж наш земляк, бо заявив, що є ним. Виявляється, що винуватець, який сам зголосився і цим разом збрехав, бо не знав навіть місця катастрофи. Цей добродій п. Альбін Недзельські був властителем військової пайки на Волині. Втративши своє становище, хотів умерти, а не маючи відваги покінчити самогубством, прийшов на думку: заявити, що він виконав замах на старогардський поїзд, у надії, що його засудять на смерть. Навіть написав лист, з якого всі мали про це дізнатись... по його смерти. Все це виявилось. Недзельські викрив великі зловживання в урядах на Волині і звертався до посла Кордовського з „Визволення", щоби інтерпелював у цій справі. Наслідок був такий, що втратив свою посаду. Нині він знову закликає уряд до санації на „кресах".

ВИВІЗ УКРАЇНСЬКОГО УГЛЯ ЗАКОРДОН.

Складено угоду, на підставі якої Україна має доставити Італії 32 міліони пудів угля. На рахунок цього через Маріюпіль буде вивезено цего року 10 міліонів пудів.

Заключено також угоду на вивіз угля до Франції і Австрії, яке почали вже ладувати в Маріюполі.

В Донбасі мають добути цего року 540 міліонів пудів угля, а на другий рік добування збільшиться до 800 міліонів пудів. Богато нових копалень пущено в рух.

Але гроші забере Москва....

СЛІДАМИ МАЛПЯЧОГО ПРОЦЕСУ.

Чимало американських вищих шкіл поставилось дуже ворожо до теорії умовности Айнштайна. Університет у Бостоні виступив навіть явно, в особі ректора, проти праць ґеніяльного фізика і заборонив викладати його теорію, та навіть викинув усі його твори з бібліотеки. Один з професорів мотивував цей обіжник поглядом, що ідея Айнштайна належить до... окультизму! Недавно один міліярдер з Шікаґо призначив 100,000 долярів на оснування інституту, якого головною метою було би опрокинути Айнштайнівську теорію. Це вже шляхотний засіб боротьби з неприємною ідеєю!

PERPETUUM MOBILE.

Невтишна ідея вчених та фантастів ще раз іде на спробу. Якийсь угорський поліційний урядовець, з околиці Будапешту, переслав до Будапешту та... Вашингтону модель найденого ним „перпетуум мобіле", який буцім-то прийняли прихильно. Винахідчик називається Стефан Стефанович (ще може земляк?!) і працює над цією ідеєю від ранньої молодости. Він найшов випадково якогось багатого угорського інженіра, що є у Філядельфії директором фабрики і цей обіцяв йому зробити модель та виробити патент власним коштом. Покищо, річ ясна, цей модель невідомий. Його автор вірить сильно, що його винахід зробить революцію в усій сучасній техніці.

Анґлія признає великі полекші Франції у сплаті воєнних довгів.

ЛОНДОН, 26. серпня. — Вже здавалось, що переговори між англійським міністром скарбу Винстоном Черчилдом і французьким міністром скарбу Йосифом Кайом розібються, бо спершу оба не могли погодитись щодо умов сплати французького воєнного довгу.

Одначе сьогодня Черчилл склика надзвичайне засідання кабінету і сей згодився на великі полекші для Франції у сплаті довгу.

Спершу Кайо годився на річну сплату по $50,000,000, а Черчилл домагався двічі стільки. Тепер же Черчилл заявив Кайови, що се домагання значно обмежив. Він уже домагається сплати річно лиш по $60,000,000. По сьому пляні Франція платила-б таку суму щорічно протягом 62 літ і сим робом сплатила-б загалом 775,000,000 фунтів стерлінгів, себто в сьому довг у сумі 623,000,000 фунтів стерлінгів з 2-процентовим відсотком. Навіть годиться Черчилл і на невелику мораторію (проволоку) у сплаті.

При сьому додав Черчилл, що його кабінет признає такі полекші Франції лиш під умовою, що і Злучені Держави признають їй такісамі полекші, очевидно длятого, щоби Анґлія мала скорше змогу стягнути свої довги, коли вже признає такі значні полекші.

По одержанню тих умов сплати довгу Кайо виїхав до Парижа, де предложить їх свому кабінетови до апробати. Якщо кабінет прийме, так він виїде до Америки для обговорення і там вирішення французького довгу. Коли американське правительство признає полекші Франції таксамо як Англія, то се буде великий успіх Кая, який вславить його яко здатного фінансиста і дипломата, й евентуально дасть йому змогу здобути премієрство.

ФРАНЦІЯ І НІМЕЧЧИНА.

ПАРИЖ, 26. серпня. — Нині вечером подано вже до прилюдного відома ноту французького міністра закордонних справ Бріянда до німецького правительства у справі забезпечення французько-німецької границі.

В сій ноті Бріян радить німецькому правительству, щоб уже покинуло переписку, а взялось до діла, а саме до переговорів про забезпечення границь.

Він вказує теж на те, що Німеччина повинна негайно виступити до Ліги Народів, бо се буде основою переговорів.

Як тут запевнюють, Німеччина вже запевнила Францію, що зголоситься до Ліги Народів, та що готова до переговорів. Вона радить скликати конференцію знавців права обох держав, щоб виготовили підстави французько-німецького договору про запоруку границь.

ФРАНЦУСЬКА ПРЕСА НЕВДОВОЛЕНА.

ПАРИЖ, 26. серпня. — Французька преса невдоволена навіть з тих уступок, які Анґлія признає Франції у сплаті воєнного довгу. Вона критикує анґлійське становище і лає анґлійське правительство.

НІМЦІ ВОЮЮТЬ ЗА ФРАНЦІЮ.

ПАРИЖ, 26. серпня. — У французькій чужинецькій леґії, яка воює в Мароку, половина, себто 16,000 жовнірів се Німці, які прийшли з Німеччини помогти недавнім своїм ворогам в боротьбі проти Ріфів.

Крім того щораз більше зголошується Німців до французької чужинецької леґії.

ДОКАЗ ІСТНОВАННЯ ДУШІ.

ПАРИЖ, 26. серпня. — Професор Сорбонського університету Шарль Анрі, славний французький математик, заявив, що має доказ наукової і математичної певности істнування душі.

Він каже, що сі, що говорять, що чоловік вмирає на завсіди, роблять велику помилку.

Вчителі релігій, каже Анрі, учать вірити в істнованнє душі, а він має на се науковий доказ і певність. Він каже, що душа видає промінювання, яке можна змірити науковими способами. Се промінювання, каже, є вічне і воно переноситься лише з мертвого тіла.

АВТОНОМІЯ ДЛЯ ГЕЛЬҐОЛЯНДУ.

БЕРЛІН, 26. серпня. — Німецьке правительство хоче признати населенню острова Гельґолянд самоуправу, яку воно мало перед війною.

РОСІЯ — ПЕКЛО ДЛЯ РОБІТНИКІВ.

ЛОНДОН, 26. серпня. — Сюди вернувся з Росії російський робітник Петро Єсерін, котрий передше був в Анґлії 20 літ, а тому кілька літ виїхав був до Росії.

Він каже, що вернувся цілком розчарований. В Росії мусів ходити крайно обдертий і голодний наче жебрак. Такими, каже, живуть там всі робітники.

Він називає теперішню совєтську Росію пеклом для робітників.

116-ЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ.

БЕЛФАСТ, Північна Ірляндія (Олстер), 24. серпня. — Тут нині фотоґрафувався перший раз в життю 116-літний Ірляндець з Данеґол, Джозеф Мек-Свіні. Разом з ним фотографувалась його 60-літна жінка.

Старець каже, що він найстарший віком в Ірляндії, а чується здоровий.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреса платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗНОВА РОСКРИВАЮТЬ КОМУНІСТИЧНІ БАЛАМУЦТВА

Наймити московських окупантів України знова мають тяжку роботу перед собою, з якої їм буде тяжко вимотатися. З Москви приходять вістки про ще одно уступство комуністів буржуазії та зненавидженій ними інтелігенції.

Сим разом робиться уступства для тих, котрих у большевицькім жаргоні називається „буржуазними спеціялістами". Се є всі ті люди, які заняті в промислі не через те, що вони там мають вложений маєток, але тому, що вони мають на се відповідне знанне. Се знатоки, експерти, всяких галузий торговлі й промислу.

Захопивши владу, комуністи мали не малу трудність з питанием, як поставитися до сих „буржуазних спеціялістів". Чи дивитися на них як на пролетарів, чи як на буржуазію? Чи нищити їх як суспільних трутнів, як дідичів та буржуазію-властителів підприємств, чи дати їм доступ до промислу та використовувати для комуністичної держави? Чистота комуністичної програми вимагалаби нищення їх, але практична політика показувала непрактичність примінення чистої комуністичної ідеї. Практичнійші комуністичні лідери стояли за полагодою зі сими „буржуазними спеціялістами", а Ленін виразно говорив, що комуністична засада засадою, але практична економічна політика вимагає другого. Він вказував на те, що колиб примінити комуністичну засаду з повною строгостю та винищити всіх „буржуазних спеціялістів", то в сей спосіб, що правда, знищеноб сих буржуїв, але зате винищеноб людий, яких знання й робота мають велике значінне для промислу, не лишень капіталістичного, але й комуністичного. Не хто инчий як власне Ленін показував, що комуністичний уряд мусить за всяку ціну дістати на свою службу сих „буржуазних спеціялістів", і він посував так далеко свою уступчивість, що закликав своїх партійних товаришів давати сим буржуям те, чого вони домагаються, щоби лишень їх дістати на свою сторону.

Природна річ, що такій партії, як комуністична, яка живе сліпою вірою у свої думки, яка глядить за строгим придержуванням чистих партійних засад, яка переслідує всякого, який хочби в дрібниці не погоджується з урядовими засадами партії, було трудно піти на таку політику. Партія, котра виписала на своїм прапорі безпощадну боротьбу проти буржуазії, не могла відтак занимати свій час довгим розтолковуванием, чому одних буржуїв треба нищити, а других щадити. Комуністична партія нащіплює сліпу віру в своїх товаришів, а сліпо віруючий хоче йти простою дорогою, без закрутасів. Раз він знає, що йому треба йти до знищення буржуазії, він уважає гріхом та злочином проти чистоти своїх засад обходити по дорозі якогось буржуя, хочби як пожиточного. Зрештою, раз буржуй, як він може бути пожиточний?

Комуністична партія залізла в трясавицю, з якої вона не могла вийти. Заклики Леніна проходили попри уха комуністів без сліду. Та Ленінови хоч сі зазиви уходили на сухо. Його становище в партії було таке тверде, що ніхто не поважився й шепнути проти нього. Але другим се не йшло по маслі. Хто після смерти Леніна важився підняти Ленінові думки, його сейчас пятновано як большевицького еретика, як зараженого компромісовістю, як буржуазного наймита. Проста комуністична лінія стала назад популярною. Стали переслідувати „спеців", стали гнати їх дітий зі шкіл.

Але практичне життя не дуже то дивиться на чистоту засад, хоч як комусь там дорогих. Воно скоро покаже, на скілько засада правдива. Показало воно й московським комуністам, коли вони, мимо найкращих своїх зусиль, не могли навести промислів на тверду стопу. Російські фабрики оберталися, але пиняво, як млин у засуху. Як не гукали комуністичні ребята, колеса не поверталися краще, а промисел лишився далеко позаду навіть своїх здобутків за нехарапутних царських часів. Грозила компромітація комуністичної господарки перед світом. Що станеться з комуністичною агітацією в світі, як в російськім комуністичнім раю фабрики не будуть давали доброго обороту, як тисячі робітників буде далі ходити без праці вулицями міст, як селянин далі не зможе докупитися виробів большевицьких фабрик?

І знова відкопали загребані проповіди Леніна та стали вчитуватися в потребу „буржуазних спеціялістів". Дехто вже й мав відвагу сказати явно, що криком про чистість партійної програми фабрики не будеш добре гнати. Пустилася агітація за компромісом з буржуазією. Вже піднесли думку, що треба буржуазії заплатити, що вона хоче, і то заплатити добре. І треба буржуазних дітий назад до школи приняти, коли комуністам хочеться, аби буржуазія добре служила.

Так пишуть офіціяльні московські органи. Та добре їм писати. Тимчасом наймити московських комісарів по світі написалися про чистоту комуністичної програми й політики. Відбрехуйже тепер все те. Не мала штука. Хоч сядь і плач. Хиба придумай нову зраду українських некомуністів та безличною лайкою закрий нову чергову компромітацію комунізму. Се декотрі ребята й роблять.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК [illegible]

ПРИВІТ РІДНОГО КРАЮ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ В АМЕРИЦІ

По 18 літах безперервного побуту в Америці, вибрався я зі своєю дружиною до Европи, щоби набрати свіжої енерґії, забуваючи бодай на час своєї подорожи про Америку, та щоби ще раз в життю побачити матеріяльно бідний, але духово багатий і дорогий серцю кождого Українця Рідний Край.

Не маю я на цілі описувати своїх вражінь з подорожі, ані тих вражінь, які побіч иньших країв зробив на мене Рідний Край, бо про се вчасти я вже згадував в інтервю з д-ром Л. Мишугою з котрим я стрінувся по дорозі назад до Америки. Моєю цілею є, сповнити на мене вложений обовязок, і переказати українській еміґрації в Америці се, що мені в Рідним краю було припоручено.

Я приїхав до Львова 9. липня с. р. і перебував там аж до 23. липня, т. є повних два тижні. Само собою розуміється, що я не їхав в характері представника української еміґрації в Америці, ані представника „Обеднання Укр. Орґанізацій в Америці", але їхав зовсім приватно, яко звичайний український громадянин, і американський горожанин. Та хотяй я се на самім вступі заявив, — то представники майже усіх українських товариств у Львові, довідавшися про мій побут у Львові, — порозумілися зі собою, і запросили мене до себе на довшу конференцію, щоби з одної сторони розказати мені їх роботу на всіх народних, політичних, просвітних, економічних і гуманітарних ділянках, а з другої сторони, щоби мати змогу почути від мене, яко наочного свідка, про нашу народню роботу в Америці, — та можливо навязати тіснійші зносини з українською еміґрацією в Америці — передовсім на поли економічнім і чисто бізнесовім. В тій справі товариства економічні передали мені навіть і ріжні письма та пропозиції, які будуть обговорювані на річнім засіданню головного Виділу Обеднання Укр. Орг. в Америці в місяци жовтни с. р.

Одна річ, яку я живо завважав, і яка мимоволі ударяла в очи та виходила з кождого слова всіх тих осіб, з якими я говорив, а саме: висока у них ідейність і патріотизм до самопосвяти. Зрозуміє се легко той, хто знає старий край і его ідейну та духову перевагу над зматеріялізованою Америкою.

Обговоривши ріжного рода справи з представниками наших укр. товариств у Львові,— побачивши на власні очи їх мозольну працю тай у деяких з них самопожертвованне в визвольній роботі, — я переняв вложений ними на мене обовязок зложити щирий привіт та щиру подяку Рідного Краю для укр. іміґрації в Америці.

На першім місци я зобовязаний передати щирий привіт тай горячу подяку від **„Укр. Тов. Педаґ." у Львові, та „Рідної Школи"**. „Рідна Школа" має дуже богато до завдячення Українцям в Америці і вона того свідома, се признає і велику вдячність за се до нас має. Се є звістне всім нам, що наші гнобителі в Ріднім нашім краю, не можучи всіх нас відразу вивішати, вистріляти або хотяй позамикати, — взялися до иньшого средства. Старе поколінне толерують якийсь час, — а молоде винародовлюють. В тій цїли позамикали майже всі наші українські школи. Перемінили одні з них на утраквістичні а другі цілковито на польські, — по чисто українських селах побудували польські костели і каплички, та при помочи шкіл і костелів хочуть в короткім вже часі знищити нашу народність, нашу церков і наш обряд.

Треба признати, що спосіб, [illegible] ворог вибрав, хитрий і доцільний, і коли ми не будемо противділати, сей плян йому удасться. Томужто — хотяй як тяжко приходиться нашому народови під польським ярмом жити, — з послідного він тягнеться і будує свої Рідні Школи, тай оплачує своїх рідних учителів, щоби лише не допустити до сего, аби з дітий його польські яничари виходили. Діло се велике — і на поміч йому прийшли Українці в Америці, складаючи радо свої жертви. Се бачуть і доцінюють наші браття в Ріднім Краю, і Виділ У. П. Т. поручив мені враз з привітом переказати сердечну подяку для всіх тих американських Українців, які зрозуміли вагу Рідної Школи і поспішили їй з допомогою.

Дуже заслужене в нашім народі Товариство **„Просвіта"** як також **„Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові"** з гідною подиву ревностю сповняючи свою задачу в тих часах тяжких, коли нарід зубожілий а край субвенції не дає, — шле також щирий привіт і подяку всім своїм Добродіям в Америці.

Не забули про своїх добродіїв і бідні наші **Інваліди та повоєнні каліки.** Борба за Рідний Край і за права свого народу зробила їх каліками до смерти. Многі з них нічого не видять, иньші утратили ноги або руки, деякі спаралїжовані, тай рушитися не годні — мучаться гірко — смерти просять і нетерпеливо її вижидають. І вони просили мене поздоровити своїх Братів в Америці тай подякувати за сей що правда дуже гіркий, бо з милостині походячий, але до життя конечний хліб насушний.

Реміснича Бурса, якої конечна потреба більше чим колинебудь являється а яка що правда відповідно до свого великого завдання і своєї ваги, мало еще уваги помежи нами в Америці звернула, і мало дуже помочі від нас дістала, — пересилає також привіт і подяку всім тим добродіям, які зрозуміли вагу і значінне ремісничої школи в нашім ріднім краю.

Слідно мені згадати за наші фінансові і економічні товариства як пр. **„Земельний Гіпотечний Банк", „Кредитовий Союз", „Дністер", Українська фабрика цукорків: „Фортуна"** і иньші просили мене передати від них щире поздоровленне а заразом горяче бажанне їх війти в тіснійші зносини чисто бізнесові з Українцями в Америці, що як еміґрації американській так і Рідному Краєви велику користь принеслоб.

Не полишився позаду і наш **„Батько-Сокіл",** який повним надії оком лучші часи в недалекій будучности бачить і шле своїм Браттям в Америці грімке „Гаразд!"

Мав я щастє бути у Львові як раз тоді, коли зединилися всі наші національні партії і сотворили на взір Українців в Америці **„Українське Національно-Демократичне Обеднанне". (УНДО).** Се великий і дуже важний та корисний крок вперед, який зробили наші Браття в Ріднім Краю, припинюючи всякі партійні спори і боротьби, які нищили сили і енерґію національного орґанізму. Мав я честь говорити з ново-вибраною екзекутивою „У. Н. Д. О.", зложити на їх руки як найкрасші бажання та вислови нашої радости, і взаїмно привожу від них щирі желання та привіт для всіх українських громадян в Америці.

Та найщирійший привіт і найгорячійшу подяку для своїх Добродіїв в Америці привожу від наших нещасних, бідних та дрібних **без вітця і матери сиріт,** вихованих в Сирітськім Захисті ім. Митрополита гр. Андрея Шептицького у Львові. Мені брак слів, щоби я міг передати ту їх горячу подяку для своїх добродіїв в Америці, яку вони зі слезами вдячности на мої руки складали. Зібрані разом в одній великій гали, зовсім маленькі і старші, — співали патріотичні пісні, деклямували умисно на се уложені віршики, і дякували через мене своїм добродіям так щиро, так горячо і з таким чувством вдячности ніколи незабутої, що ся хвиля до смерти в моїй памяти не затреться, і в заміну за їх вдячність і подяку, я важився іменем всіх нас Українців ту в Америці зложити обітницю, що ми про них і надальше не забудемо, та послідним кусником хліба поділимося, а не дамо їм з голоду загинути, заступаючи по змозі їх нещасних родичів, яких вони передчасно утратили. Се був одинокий случай, коли я говорив не лише від себе, але і від цілої української еміґрації в Америці. Чи міг я не уповажнений ніким, таке зробити? Я є певний, що у всіх нас однаково мягке і чутливе серце для нещасних повоєнних сиріт і я лише висказав ту гадку і се чувство, які кождий з нас для них має.

Вкінци просив мене передати горячий та щирий особистий привіт старенький і на силах підупалий, але всетаки спокійно і весело в недалеку красшу будучність нашого народу дивлячийся і віруючий, митрополит Андрій Шептицький.

Я радо піднявся обовязку, вложеного на мене самими найкрасшими дітьми нашого народу, — і отсим то письмом радо його сповняю в тій надії, що читаючі ті мої стрічки приймуть сей привезений мною привіт і подяку Рідного Краю так щиро і сердечно, як щиро і сердечно він його через мене передав.

о. Володимир Сполітакевич.
Йонкерс, Н. Й., 15. VIII. 1925.

ПОКЛИК

ДО ОДНОСІЛЬЧАН З КАРОВА, ПОВІТ РАВА РУСЬКА.

Дорогі Родимці: —

Вам відомо, як наші браття в старому краю боролися проти вічного ворога і далі вони не опадають на дусі, але борються за рідну просвіту й культуру.

По селах наші браття звичайно не мають народніх домів, а всетаки вони сходяться і радяться або під голим небом або до такої кучі, що нема де й обернутись. Наші односільчани, як і другі, постановили собі побудувати свою народню святиню, однак їх обставини на се їм не позваляють. По вичерпанню всіх своїх засобів вони звернулись до своїх заморських братів тай просять нас помогти їм.

Коли ми прочитали їх просьбу, зворушилися наші серця до глубини, так що ми, мешканці Джерзи Сити і Петерсону зійшлися на спільну нараду дня 15. серпня с. р. і порадились над недолею наших братів та рішили **скликати другі збори на день 30. серпня до У. Н. Дому при 367 Ст. Полс Евеню, Джерзи Сіті, Н. Дж., о годині 6.30 вечір.**

Отже просимо Вас усіх братів з Карова, котрі відчуваєте горе своїх братів, прийдіть на ті збори всі як один, щоб ми могли спільно порадитися над недолею наших братів і підтримати їх на дусі, щоби вони могли довершити народню інституцію.
мати їх на дусі, щоби вони могли довершити народню інституцію.

Не даймо їм загинути. Покажім, що і ми не забуваємо за них.

За Комітет:
К. Піддубчишин, М. Баран, В. Матвіяс.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

Перша телеграфічна депеша була вислана артистом-винахідником С. Ф. Б. Морсе зі старинного орнотольоґічного дому, Одубон, котрий еще до нині стоїть на 156 улиці і Рівер Сайд Драйв в Ню Йорку. Чи Ви знаєте, що Гелмар є роблені з прекрасного турецького тютюну? Турецький тютюн є в світі найлучший на цигаретки, а Гелмар є роблені зі 100% чисто турецького тютюну. [illegible]

ЧИ „РЯДЯНСЬКА УКРАЇНА" УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА?

Д. Юліян Бачинський, бувшив представник уряду Петлюри у Вашингтоні, написав лист до органу президента дра Евгена Петрушевича, „Українського Прапора" (тепер виходить в Берліні), в якому висловлює своє невдоволенне з приводу заяви УНДО (Українського Національно-Демократичного Обеднання в Галичині) проти теперішньої радянської влади на Україні.

Д. Ю. Бачинський м. і. пише:

Ця вузька і сліпа завзятість авторів проекту до большевиків іде так далеко, що навіть українізацію усього публичного державного життя України, переводжену українськими большевиками — українською большевицькою республиканською владою, уважають за ніщо інше як лише за „засіб до притягання українських мас, перш усього українського селянства, до державного будівництва С.Р.С.Р."

Та коли воно так є, то, чи можна спитати: Пощо українська більшевицька влада переводить українізацію усіх висших державно-адміністраційних установ, а не ограничує її лише до найнизших установ, з якими одними мають лише до діла українські селянські маси? Чому українізація не ограничується до початкових і низших шкіл по селах, але обіймає й середнє шкільництво й висше й Академію Наук і мистецтво? Автори проекту твердять, що українізація усіх державних установ на Радянській Україні „не має метою політичного скріплення української нації". А що-ж це значить, що всі закони на Україні ухвалюються і оголошуються Всеукраїнським Зїздом радянських депутатів в імени Української Радянської Републики, а у всіх школах, почавши від найнизших, учать молодь про те, що вона вчиться в школах української республики і живе в українській републиці? Чи таке виховання молодого наростаючого українського покоління в атмосфері української державности і провадження українізації в усіх адміністраційно-державних институтціях не скріплює політично української нації?

А чому саме українські націоналісти так ненавидять той большевизм? Цього, коли стараюсь увійти в їх психіку, ніяк не можу зрозуміти. Бо хто ті українські націоналісти? Це, з малим вимком, уся українська інтеліґенція, яка, хоч щодо своїх матеріяльних відносин підходить до пролетарської кляси, мимотого психічно обвіяна буржуазною ідеольоґією, і те, що створив капіталізм, в його матеріяльних основах, технічній і виробницькій, і в його ідеольоґії, правній, етичній і духовій, є те, що вони розуміють під поняттєм „культура".

* * *

З того листа видимо таке, що д. Бачинський признає, що Україна се українська република, де є українська влада і українська школа.

А по правді, чи се дійсно українська република?

Ні, поправді се московська провінція!

Україна належить до Москви і не може від неї відлучитись ані леґально ані своєю власною силою. Бо леґально Москва при помочі ухваленої 6-ого липня, 1923, конституції до того не допустить; а силою теж, бо Москва держить на Україні сильну московську армію. І загалом, де тепер є без армії держава або де є держава з чужою армією?

Се перша основа неістнованя в теперішню хвилю української держави. А далі, прецінь закордоном ніде нема представництва України, лише СС-СР, себто Союза Советських Соціялістичних Републик, або, як і цілий світ і досі каже, — Росії. І ще далі — Україна навіть не має своїх гроший, лише московські. Податки з України не ідуть до скарбниці на Україні, але в Москві.

І ще далі. Крім двох нібито-парляментів, які є наділі московські і які правлять теж і над Україною, ще є дійсні правителі в Москві „совнарком" (совет народніх комісарів) і Р. К. П. (російська комуністична партія, котрі теж правлять і на Україні.

Міг би хто сказати, що прецінь Україна має в Харкові своє правительство і КП (б) У (комуністичну партію большевиків України). Алеж відомо, що се правительство се тільки льокальне підвладне Москві „правительство", коли його так можна назвати, а КП (б) У се тільки відділ (бренч) Російської Комуністичної Партії, який тільки виконує прикази з Москви.

Коротко кажучи, Україна під СССР. не є державою самостійною ані українською; вона не має влади окремої ані української; вона є підчиненою провінцією Москви. Вона збирає лише податки для Москви, головно для удержання московської армії, а через неї московської влади на Україні.

Що так званій українській владі доручено українізацію, то се ще не суть української держави. Се можна було доручити одному міністерству просвіти, якому доручено школи, які нібито українські, а які поправді не є жадними школами, бо наука у них упала.

Тому ми не годимося з поглядами д. Ю. Бачинського, що є українська держава, а погодимось аж тоді, коли Україна мати-ме все те, що має Московщина на Україні.

ПОДЯКА.

Я нище підписана маю честь зложити на сім місці як найсердечнійшу подяку У. Н. Союзови, а зокрема його головному урядови за виплаченне мені запомоги з фонду убогих в сумі $75.00, яка стала в пригоді в моїм так прикрім горю хороби уже парулітньої. І заразом відзиваюсь до тих, котрі ще не належать до У. Н. Союза, нехай не відкладають на пізнійше, а приступають негайно, бо це справді Батько Союз, котрий опікуєсь не іно вдовами і сиротами, але й заживоття в прикрій біді.

І ще раз складаю щиру подяку зі своїм мужем як Головному Урядови У. Н. Союза так і відділови 370 в Ню Гейвен, Конн., котрі мою просьбу узгляднили, і дай, Боже, щоби У. Н. Союз зріс в сотки тисяч членів.

Ксеня і Николай Рошко,
члени від. 370 У. Н. Союза в Ню Гейвен, Конн.

ОД МОРЖА ДО МОРЖА.

Доки ми Українці за Поляків подаватись будем,
Доти чужинець все скаже, Ю Полак гадем!
Най Поляків всіх так кличуть, то не наше ідло,
Ми повинні Українцем все писатись сміло.
Бо Поляки того варта, щоб їх так кликали
Вони собі таке імя теперка придбали.
Ми повинні ся встидати польське імя мати
Тілько своє українське всюди представляти,
Бо Поляків світ вже знає, що то є за люде,
Тепер Франція Поляків вже встидатись буде,
Бо Поляки цілий світ тепер ошукали,
Що від моржа аж до моржа Польщу представляли,
Свої жінки розіслали поміж дипльомати,
Щоб від моржа аж до моржа Польщу збудувати.
Розіслали на всі боки наймолодшу банду,
Щоб ночами скрізь робила польську пропаганду.
Пропаганду розширили розпусні Поляки,
Чужу землю рабували знов польські вояки,
Та що ночами забрали, тепер треб віддати,
Тепер ночами з чужої хати їм втікати
Бо вже Німець нарихтував бучки суковаті,
Щоби мав чим виганяти ті Ляшки прокляті.
Будуть Ляшки утікати усі від заходу,
Наші будуть знов гонити всіх Ляхів від сходу.

Тимко Милещук.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ШКОЛАМ В НЮ ЙОРКУ.

(Допись).

Свідоміша частина нашого громадянства міста Ню Йорку зрозуміла вагу Рідної Школи, а тимсамим і конечність національного виховання своїх дітий. І тому заходами Шкільної Ради та при допомозі самих родичів поставлено українську школу в нашім місті на висоті можливих вимог, так що вона дала товчок до організовання подібних шкіл по інших містах.

Наша суспільність дала минулого року наглядний доказ свого серіозного відношення до так важної культурної інституції, якою є національна школа, і знає вона дуже добре, що тілько власними силами зможе її удержати.

Один рік проби, а які успіхи! Пописи, що відбулися з кінцем червня, знайшли загальне заінтересоване і навіть одушевлення успіхами солідного ведення науки, а рівночасно й горе! признанє для учительства і шкільної управи, котрим приходилось працювати серед тяжких умов.

Наше громадянство здає собі поволи справу із сеї твердої правди, що своїми трудами і коштами потрафить дійти до культурних здобутків і до сконсолідовання національного елементу, а через школу до виховання молодого покоління на свідомих членів нашого великого а дос так нещасного народа. Минувший рік дав свідоцтво нашому громадянству, а власне що воно не думає оставати позаду інших народів та що при добрій волі і витревалости не одно вже можна було зробити.

Досі ся школа не мала і не має ніяких залізних фондів, а покривала видатки свої оплатами родичів і підприємствами: концертами, колядою та пікніками.

Визначений на неділю, 30. серпня с. р., **шкільний пікнік в Ulmer Park** має причинитися в значній мірі до побільшення фонду на удержання українських шкіл міста Ню Йорку, котрих число буде побільшене. Забавовий Комітет Шкільної Управи доложив своїх заходів, щоб сей пікнік був урозмаїчений цікавими забавами, і щоби уся присутна публика, старші і молодші, брали в них участь.

Сей пікнік повинен виказати національну амбіцію тутешньої суспільности, а зокрема засвідчити, чи родичі із здвоеною опікою піддержать власне те, що вони самі створили. Можна надіятись, що широкі круги нашого населення сповнять отсю свою національно-культурну легку, але вдячну повинність.

Громадянин.

ВІД РІДНОЇ ШКОЛИ З ГАЛИЧИНИ.

Кінець шкільного року 1924—1925 в приватних школах „Українського Педагогічного Товариства" (У. П. Т.).

Дорогі Земляки!

В останніх днях червня 1925 р. відбулося закінчення шкільного року приватних шкіл „Рідної Школи" У. П. Т. у Львові і в цілому краї. У всіх школах улаштовано виставки рисунків, малюнків, ручних робіт тощо. А на вільному повітрі під голим небом відбувалися ритмічні вправи, вправи алегоричні, пластичні відтворювання народніх пісень, народні танки, співи, деклямації, театральні вистави — а все силами дітвори і молоді „Рідної Школи". Батьки, родичі, свояки учеників(ць) і ціле українське громадянство, яке з останнього дає на „Рідну Школу", мали нагоду переконатися, що їхні жертви — це найкраще зужиткований капітал, який приносить стократні плоди.

Одначе наші Дорогі Брати і Сестри за кордоном, за далекими морями не могли на жаль бачити успіхів навчання і виховання в наших приватних школах. Щоби бодай в части заступити цю недостачу, пересилаємо маленьку памятку з діточого Свята „Рідної Школи" у Львові всім українським Товариствам і Установам в Америці і всім громадянам, які своїми жертвами причинилися до розвою „Рідної Школи."

Про Свято „Рідної Школи" пишуть:

„І знов та площа Сокола Батька дня 14. червня аж тріщала від людий. Ще від здвигу в 1914 р. такої маси видців і вправлючого не бачила вона. Знак, що серед львівського громадянства панує заінтересовання роботою в „Рідній Школі". Не лише своєю масою, але і певністю кроку, рівним виконанням вправ діти приковували зір глядачів. Видко, було не тільки вклад великої праці для дітвори, але і в богатьох точках було чимало ініціятиви і думки з боку учительства. Справді вийшла точка „Чоловік хитається", виведена дітворою хлопячої школи Т. Шевченка. У двох точках дала нам школа Грінченка змогу ствердити серіозну роботу вложену в підготовку свята. Спільна вільноручна вправа вийшла рівно, а „Аркан" 122 учнів захопив навіть дуже вибагливих знавців, з якими доводилося говорити. — На тому місці треба піднести, що Рідна Школа плекає й рідну культуру та йде модерними стежками в тому напрямі. — Програма Свята була така богата, що годі над усіми точками розводитися. Прегарний помисл „весна — літо — осінь" подобалася не лишень оригінальністю, але ще більше руханковим відтворенням. Найбільше оплесків збирали косарі зі школи королля Данила. — Слід ще зазначити, що учительство приготовлювало цілий виступ не маючи ні руханкових саль, ні майданів, а навіть відповідного подвіря при школах. Чи це не гігантична праця „Рідної Школи" в тому напрямі? Чи не є це подиву гідна солідність у сповнюванню обовязків серед таких тяжких обставин? Чому муж суспільність до того допускає?" (С. Гайдучок — „Діло" ч. 135 з 21. червня 1925).

Щира правда!

Але те, що учитель терпить, ми розуміємо. На те він як громадянин, що бореться за кращу долю поневоленого народу, мусить бути приготований.

Та не однаково нам, коли молодь і дітвора терплять. Коли їхнім молоденьким умам і серцям грозить холодний вітер і студінь чужої школи, ненародного виховання. Не байдуже нам, чи наша школа богата у виховні засоби. Не рівнодушне нам, чи ми розпоряджаємо відповідною кількостю шкіл, примінених до потреб нинішного часу.

Ось у вересні начнеться новий шкільний рік. На початок потреба матеріяльних засобів, головно на заложення нових народних і фахових приватних українських шкіл і їх вивінowання.

Тому звертаємося до Вас Дорогі Земляки з проханням:

1) Засновуйте всюди кружки для допомоги „Рідній Школі" у старому краї;

2) Улаштовуйте забави, фестини, прогульки, концерти, аматорські вистави і т. п. з доходом для „Рідної Школи". Уладжуйте збірки при всяких радісних чи сумних нагодах (весілля, хрестини, похорони, мітинги і т. п.) на „Рідну Школу".

В надії, що наші Заморські Земляки відгукнуться на наш поклик, пересилаємо від імени старого краю, від імени тисячів і міліонів діток і молоді щирий український привіт.

Голов. Управа Укр. Пед. Т-ва:
М. Матчак, секретар.

Я. Біленький, голова,
М. Матчак, секретар.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Подається до відома громадянам міста Ню Йорку, що новозаснований відділ У. Н. Союза, ч. 204, розпочав свою діяльність з днем 1. серпня с. р. Цей відділ відбуває свої місячні збори в кожду середу зараз по першім кождого місяця в Січовім льокали, 77 St. Mark's Pl. Бажаючі приступити до відділу У. Н. Союза ч. 204, як нові члени, або з переступними листами, зволять зголоситися на місячні збори відділу дня 2. вересня, або що понеділка, вівтірка й пятниці кождого тижня між 8—9 год. вечером у секретаря відділу в вище згаданім льокали. — М. Близнак, секр.

З НОВИХ ПОДІЙ ТА ІДЕЙ.

ХЕМІЧНА ВІЙНА.

Розвиток промислу в розвинених країнах Европи потягає за собою нові винаходи засобів боротьби в можливій новій війні; зокрема надто великий розвій літакової та хемічної промисловости висуває на перший плян нові методи боротьби літаками та газами.

Війна майбутнього — це переважно війна літаків та газів — це війна, де площа вразливости ставатиме ширшою в порівнанні з недавно минулою світовою війною.

З доручення Ліги Націй утворено тимчасову мішану комісію для редукції зброєнь, котра, між иншим, розглядала й питання хемічної війни. В тій ціли вона звернулась до відповідних наукових сил, щоб висвітлити, наскільки шкідливо може відбиватися хемічна війна на звіринним та ростинним житті. Професори ріжних держав подали потрібний матеріял у цій справі, а дані були представлені комісією в справозданні до Ліги Націй, зміст якого передаємо в короткій формі.

Хемічна „зброя" ділає на складові частини клітин, викликаючи зміни в організмі, до степені смерти.

З погляду фізіольогічних проявів, можна поділити ці шкідливі тіла на три категорії:

а) дражливі, що викликають сльозливість, чихання або міхурі,

б) задушливі,

в) отруйні.

Дражливі тіла мають завданням лише робити людей нешкідливими, обезброюючи їх, не спричинюючи смерти, щоби стали боєнездатними.

Складники, що викликують сльозливість, спричинюють нестерпучий біль очей, осліплюючи людину на той час, коли вона находиться в сфері газу.

Гази, що викликують чихання є складниками аршеника; вони причиняють повторні кризи чихання, приступи задушливости, міцні болі голови, примушують людину скидати протигазові маски в такім чинном дають спроможність иншим газам впливати шкідливо.

Гази під назвою „муштардових", як їх називають, іперіт, причиняють рани на шкірі, та сльозистих оболонках. По мірі того як іперіт вівітрується, великі міхурі являються на тілі. Скількість тих ран залежить від того, наскільки людина знаходиться під впливом цих газів. Невважаючи на те, що вплив цих газів можна поборювати, вони відбиваються на здоровлю людей. Терен, який заражено іперітом, опоганює тих, хто переходить ним або розташовується там. Іперіт проходить в одяг, який своїм дотиком до тіла спричиняє міхурі. Терен і предмети, які заражено іперітом, зберігають свою шкідливість на протязі кількох днів.

Задушливі гази ушкоджують смертельно легені приливом течви від крови до легеневої порожнечі. Людина вмирає в спазмах жахливої агонії. Один з цих газів, фосґен, найбільш вживався підчас світової війни. Инші гази цеї категорії впливають просто на кров, спричинюючи смерть, через серце, без болю.

Отруйні гази паралізують нервову систему, але лише в випадках великого їх скупчення.

Взагалі чинники, вживані в минулих боях, посідають не лише одну з зазначених властивостей, а звичайно їх комбінують, збільшуючи їх шкідливу діяльність. Або викидають кілька субстанцій, або одна субстанція посідає ріжні властивости, чи то в формі вибухових матеріялів чи то газів.

Остання війна вже користувалась всіма зазначеними газами, але можна собі уявити, пише проф. колюмбійського університету в Ню Йорку Цанетті, винахід газу, який ділав би на травні функції або який викликав би великі блювання; все це лише в гіпотезі.

Спочатку війни скількість задушливих газів доходила до 30, в той час як нині їх нараховують понад тисячу, але така зростаюча скількість газів, кажуть, не пропорційна до їх вжитку на війні. Палермо, римського університету, не дає приводу допускати, що найдуться нові продукції, а такі гази, як фосґен, іперіт, хльористе зеднання ціяна, що займали перше місце 30, зберігають це-ж місце серед теперішньої тисячі.

Ділання газів на звірята теж саме, що й на людей. Щодо ростин, то вплив на них не носить глибоких слідів.

Які можуть бути й існують засоби боротьби проти вище згаданих газів?

Існують в тій цілі апарати двох видів: так звані ізольовні та фільтровні. Перші, на зразок водолазних, ізолюють людину від довколишньої шкідливої атмосфери, постачаючи їй кисень. Теоретично ці апарати можнаб вживати проти всіх шкідливих газів, але з огляду на їх непрактичність у бойових обставинах, їх заступають апарати фільтровні. Ці останні мають фільтри в виді пористихріднин або хемічних реактивів або справжніх сит.

Але, як каже проф. Анджеллі, коли скупчення газів переступають певну мету, то маски стають недійсні й вояки позбавляються всіх засобів оборони.

Захист від отруйних газів є значно труднійший тому, що немає одягу, який би ізолював людину від них, а якби й був, то носити його весь час булоб нелегко. Ці гази вимагають негайної відправки вояка в запілля, роблячи його нездатним до бою на кілька тижнів.

Що-ж торкається захисту коней, то справа узгляднюється через вимоги їх великого обему та їх нерозумности.

Хемічна зброя може служити всякій великій промисловій державі, яка посідає хемічні фабрики. Проф. Цанетті каже: „надто велика легкість, з якою ці фабрики можуть бути пристосовані майже на протоці одної ночі для потреб хемічної війни, робить почування остраху й недовіря до сусіда, який має велику хемічну організацію".

А як відомо: хемічна промисловість найбільш розвиваєтся в Німеччині й один час французька преса була стурбована чуткою про винахід газу величезної руйнуючої сили.

Як би там і було, а в майбутній війні великих держав хемія прислужиться в великій мірі до взаємного вигублення людського роду.

І. Г.

БРАТТЯ УКРАЇНЦІ З БОВШОВА, ПОВ. РОГАТИН.

З уваги на потребу просвіти в нашому селі, звертаємось до Вас з горячою просьбою о поміч в будові Народного Дому, де малаб осідок просвітна робота, бо без власного дому не має де міститися читальня Просвіти, саля театральна та кооператива і загалом просвітна праця не можлива. Є в нас одинці, котрі і вміють працювати для народа, та на жаль нема місця для розвинення цеї праці.

Знаходимося в прикрім положенню, котре спричинила війна, бо забрала нам все, хто що мав. Тому ми не всилі взятись до будови Народного Дому і звертаємось до Вас, незабутних Братів за морем о поміч як се зробили й інші села як: Кінашів, Ганівці, Бурштин, Липиця і другі. Кождий краянин, думаємо, зрозуміє цю справу і не відмовиться від цього народнього обовязку та стане щирим жертводавцем на будову Народного Дому в рідному селі Бовшові, що буде незабутною памяткою на довгі часи.

Тож нехай ніхто з Вас, браття за моря не буде байдужним в такому важному народньому ділі і нехай в означений час на **5. вересня с. р.** жертвує два, три доляри на будову Народного Дому в Бовшові, а ті гроші нехай відішле на руки Михайла Вільчика, на котрого наложили цей обовязок краяни з Бовшова. Хто може, нехай явиться особисто в нього і зложить гроші, а він всі гроші разом вишле до читальні Просвіти в Бовшові.

ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ ПРОСВІТИ В БОВШОВІ:

Священик **Мих. Студинський**, учитель **Василь Попович**, **Стефан Стефанишин**, **Іван Цимбалістий**, **Микола Курдилик**, **Іван Паращин**, **Василь Романишин**.

Голоситься до:

MIKE WILCZYK,
226 E. 45th St., New York City

ДОБРА РАДА.

Переходячи вечером міським парком затримавсь я коло гуртка молодих українських робітників, котрі окружили старого Панька і цікаво слухали його оповідання.

Панько говорив так гарно, що аж любо було слухати. Почав говорити якто в давну давнину в одному селі жили собі люди, помагаючи один другому в тяжкій мужицькій праці, які то в них гарні порядки були, про їх волю і свободу, аж доки нечиста сила не принесла в село боярина, котрий загарбав ліс громадський, поле, полонини і старався робити всякі пакости громаді, щоб людий поробити своїми рабами. Говорив й про чудову дочку боярина, котра полюбила мужицького сина, про війну і т. д., а в кінці сказав:

— Хлопці! Цікава се історія; написав її Іван Франко під назвою: Захар Беркут. Кождий з вас повинен її перечитати та набрати розуму, відваги і геройства, бо якраз тепер вам треба ступати слідами тих наших давних героїв і помагати нашим братям прогнати ворога з рідного краю.

Пішліть $1.50 моні-ордером або марками до Свободи, 83 Grand St., Jersey City, N. J., а відворотною поштою дістанете Захар Беркут, котрий вкаже вам шлях і додасть відваги до боротьби за рідний край.

В. Карпович.

ДОЛЯ ГАЛИЦЬКИХ ПАМЯТОК В ЧАСІ ВІЙНИ.

(Продовження).

Зарядження військових властий викликало несупокій серед української громади, і тому 21. лютого пішли др. Е. Озаркевич, др. Ст. Баран і др. В. Бачинський в депутації до делеґата намісництва з просьбою, щоби здержав румацію бібліотеки, яку мали перевезти вже другого дня. Радник др. Цоль прихилився до просьби і мимо виразного телеґрафічного поручення намісництва з Бялої здержав румацію. Українська парляментарна репрезентація та український представник краєвого Виділу довели до сього, що бібліотека остала на місці, хоч таки треба було уступити льокаль на згадану школу. Не обійшлося відтак без виломлювання дверий, за якими звалили книжки, але все таки зберіглися вони, хоч з немалими втратами. Сумне лиш, що багато книжок, друків, а навіть рукописів найшлося в торговлях львівських антикварів, з яких спеціяльно один багато їх продав бібліотеці міського Архіву мимо сього, що на них видніються великі бібліотечні печатки. За ці книжки треба буде також упімнутися управі бібліотеки, здекомплетованої спеціяльно в відділі летучих листків, рукописів та автоґрафів.

За московської інвазії впали жертвою ще два провінціональні музеї, вправді не в наших руках, але переважно складені з наших памяток, а саме „Подільський Музей" в Тернополі та „Покутський Музей" в Коломиї. Спеціяльно втрата сього другого торкається нас немало, бо в ньому находилися виключно українські історичні, етноґрафічні та природничі памятки. З тернопільським музеєм втратили ми богату збірку українських періодичних памяток, між якими були і дуже цінні унікати. Оба музеї належать нині до минувшини — так безслідно розграбили їх Москалі та „свої".

Не мало потерпіло провінціональних збірок, передовсім деканальних, парохіяльних та священичих бібліотек. В Сморжові (пов. Радехів) розграбили архів і церковну бібліотеку, в Лучинцях (пов. Рогатин) згоріла бібліотека пароха, з парохіяльного дому в Козовій (пов. Бережани) розграбили всі акти і богату бібліотеку. Теж саме постигло парохіяльну бібліотеку в Липовиці (пов. Долина). В часі інвазії знищено цінну деканальну бібліотеку, приміщену на приходстві в Гребенові (пов. Сколе), що обнимала більш 500 книжок, заснован 1859 р. о. Мих. Фортуною. Таких втрат могли би ми навести дуже богато, але і отсі можуть послужити за доказ, яка доля була писана нашому культурному майнови за час війни. Грабили Москалі, по них Мадяри, Турки, Німці, а і тепер нема кінця апетитам грабіжників всякого роду.

Годі вже нині уявити собі ціловид наших втрат, але се напевно можна сказати, що в змальованню сього пресумного образу одною з найчорніщих на нім красок буде певно знищення соток наших гарних деревляних церков і недавно побудованих, мурованих. Які справдішні траґедії переходили вони разом зі своїми громадами! Тяжко змалювати як слід сей безмір горя, варварські наруги зі святощів народу! Все те мусіли ми перенести в цій великій війні, без найменьшої нагороди.

Свого часу зайнялися ми збиранням вісток про знищені церкви дорогою квестіонарів. — Зібраний матеріял буде найточнійше публікований зі всіми датами, і тому тепер обмежуємося лиш до найзамітніщих прикладів, які могли би ми навести цілими сотками. Як глибоко відчуває наш нарід втрати, заподіяні йому якраз що до найбільшої його святости, найкраще засвідчує лист, який ми, один з перших, одержали на наш поклик. Автором його не є навіть священик, а учитель, якого воєнна доля прогнала з родинного села і кинула в якийсь військовий шпиталь по тяжких переживаннях в полі. „Вичитавши в „Ділі" — ось його слова — зазив подавати звістки про знищення війною наших церков, сих найбільших сокровищ, полишених нам в спадщині дідами і прадідами, спішу, щоби бодай в части розказати про свою матір-церкву, що впала жертвою цілковитого спалення в 1915 р. в часі відвороту російської армії. Властиво таке донесення в першій мірі було-б обовязком пароха, одначе сумніваюся, щоби нашого пароха заінтересувало таке діло! Тож яко парохіянин і вірний син своєї матері-церковці в Добротворі (пов. Камінка струмілова), будучи часово на відпустці, оглядав я лиш буряном поросле місце, де стояв наш божий храм-церква, побудована з дерева ще в XVII. віці"...

Такими словами промовляють автори і инших листів, з яких все пробивається велике привязання до своїх храмів, дзвіниць, дзвонів, образів, церковних книг і т. п. Один із священиків пише про церкву в Суходолі (пов. Гусятин): ...„Не велика вона вправді, але гарна була, весела тай стрійна. Панувала в гусятинській околиці, бо 32 метри високу вже з далека можна було бачити. Але доля її сумна-незавидна. В неділю 10-ого відай вересня 1917 р. о годині чверть на десяту в ночі зникла з поверхні землі. За високою точкою була в тій воєнній хуртовині. Щоби Москалі не мали такої високої точки, пригожої до цілі, себто до влучних стрілів, з припоручення вищих властий 15-та запасна німецька дивізія підмінувала її і висадила в повітря. На моїх очах будувалась і немов з під землі виросла і на моїх очах розсипались в могилу румовища"...

Про зовсім зруйновану церкву в Свистільниках (пов. Рогатин) розказує вдова по тамошнім священнику: ...„в чотири місяці по смерти бл. п. мужа т. є. 9. вересня 1916 р. виевакували мене, як і всіх людий, з села, нагло і несподівано, бо мусілося лишити свій доробок на поталу і знищення, а що не було ще постійного завідателя в парохії, я встигла перед виїздом скрити під підлогою в церкві метрики, важніщі папері, записки, щадничі книжочки, а також фелони, чаші, церковне біля і т. п. Все те було сховане при двох свідках, з яких один церковний провізор, Тимко Ґерус, господар в Свистільниках. Через 10 місяців була там боєва лінія, — не вільно було нікому і заглянути під загрозою кари. Аж по відвороті Москалів в липні 1917 р. вільний був вже доступ і згаданий провізор видобув сховані річи, але вже з під розвалин церкви. Метрики і всі письма заніс до сусіднього священика в Серниках горішніх, книжочки щадничі задержав у себе, а церковне біля та фелони майже все знищене. Само село зруйноване, ані одної цілої хати, парохіяльного будинку ні церкви. О скільки мені відомо церква з дерева мала походити з кінця XVII або початку XVIII в. і не була побудована в Свистільниках, а лиш куплена і перевезена з иншої місцевости. В виді хреста з трома банями; за церквою мурована дзвіниця, з котрої дзвони забрали Москалі в 1915 р. Мала вона прекрасний старинний іконостас, що по переказу мав походити з Манявського Скиту; часть сього іконостасу з намістними образами Божої Матері і Христа та побічними іконами була на археольоґічній виставі у Львові.

„В 1914 р. в серпні перейшла через село кількадесять тисяч на армія Радка-Дімітрієва, котрий оглядав церкву і приказав сфотоґрафувати іконостас. В церкві було також кілька старинних портретів на блясі фундаторів Андрія Свистільницького та його жінки, що були також на виставі. З свистільницької церкви зберігається старинне залізне клепало і деревляний свічник в „Нац. Музею". Церква мала прекрасне євангеліє і инші книги, досить фелонів, біля, хоругов, образів, два павуки ,висячу лямпу, ліхтарі і т. п."...

О. Собчак розповідає про стареньку церкву в Крилосі під Галичем: „Церква мурована з тесового каміння, побудована 1584 р. як вказує напис на ній і рік, вирізаний в камині на стіні церковною азбукою. Вид її корабельний, мури грубі на півтора метра, дах окаповий з малою сиґнатуркою на середині, критий бляхою. Перед 1702 р. була вона знищена Турками, як згадує про се записка в євангелії. В сім році відновив її львівський владика Йосиф Шумлянський, як видко з дати вирізаної над бічним входом. Точний опис церкви находиться в праці д-ра Пеленського про архітектуру княжого Галича.

(Конець буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В селі Ораві, пов. Сколе, помер **Юрко Вишник** знаний на цілу околицю. Родився в р. 1852, а помер 5-ого серпня 1925, полишивши вдову, 3 синів і 3 дочки і 20 внуків. Найстарший син Федір есть в Америці, молодший Іван в Росії, а наймолодший Лука есть дома, на котрого перейшло ціле господарство.

Померушому Блаженний Покій і Вічная Память!

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 16. серпня с. р. упокоївся Іван Янчишин по короткій але тяжкій недузі. Покійний Іван належав до Тов. Запорожської Січи і У. Н. Союза, від. 206 в Вунсакет, Р. Ай. Покійний за життя брав визначну участь в народнім громадськім життю враз зі своєї дружиною. Також належав до української банди, котра гуртується при Товаристві Запорожська Січ. Помер в 36 році життя на запаленнє мізку, полишаючи в смутку свою любу дружину.

Похорон відбувся 18. серпня. Тому, що покійний був люблений всіми громадянами, то похорон відбувся величавий. Помимо робучого дня майже усі члени Зап. Січи взяли участь і много інших громадян. О 8-ій годині рано відбулася Служба Божа з панахидою в укр. церкві. Відтак під проводом Укр. Банди члени Тов. Запорожської Січи пішли маршом на український цвинтар. По панахиді, котру відправив о. Гл. Верховський над могилою, голова Зап. Січи сказав прощальну промову і завзивав присутних, щоби вступали до Січи і У. Н. Союза. Відтак Лука Самборський від музичного товариства сказав про заслуги покійника на музично-просвітнім поли і банда відіграла впослідне Вічная Память і всі розійшлись домів.

При тій нагоді кличу до всіх тих Українців, що не стоять в жадній орґанізації, щоби вступали до Зап. Січи і У. Н. Союза, щоби не чекали, аж будуть старші, бо смерть не перебирає за старими, але забирає і молодих.

Іван Затонський.

ЗАХАР СКВАРКО.

Бл. п. Захар Скварко родився 27. IX. 1870 р. в Корманичах пов. Перемишль. Скінчив правничі студії у львівськім університеті, осів в Мостисках, як адвокатський кандидат, і тут, у Мостищині, уперве дав пізнати себе, як прегарний орґанізатор, людина великої силі волі, невсипущої енерґії та залізної послідовности. Повіт Мостиска, зі силою мазурських кольоній, лежав досіль облогом. Над політичною і економічною орґанізацією розпочав Покійний муравлину подиву гідну працю. Його заходами засновується в Мостисках кредитова кооператива „Народний Дім", яка переломлює всі конкуренційні трудноші з боку тамошнього Людового Банку й уже кілька літ пізнійше будує свій власний мурований дім. Перейнятий великими ідеями кооперації поширює Покійний З. Шкварко свою кооперативну діяльність на цілий повіт, ділить його на райони й основує сітку льокальних кооператив, підтримувану кредитами Т-та „Народний Дім" у Мостисках. Защіплюючи скрізь і всюди свідомість потреби ощадности доводить до того, що місцеве українське населення викуповує чимало землі з польських рук.

Загальна пошана й широка популярність, яку добув собі пок. Захар Скварко своєю невтомною працею в повіті, найшла свій голосний висказ у соймових виборах 1907 року, коли вперве Мостищина вибрала в його особі українського посла до краєвого сойму, провалюючи контр-кандидатуру ґрафа Старжиньского.

По уступленню дир. Леся Кульчицького пок. Захар Скварко обіймає становище директора Покутського Союза Кредитового в Коломиї і на цім становищі найшла його нині смерть.

За час свого послування до галицького сойму у Львові пок. Захар Скварко зискує собі загальне признання за свою працю в комісії для райфайзенівських спілок під патронатом виділу краєвого. Відомі його палкі й річеві промови, в яких Він виказував нельояльність патронату супроти українських райфайзенок та піддавав під безпощадну критику перфідну систему тодішного виділу краєвого як і сойму при орґанізованню українських райфайзенських спілок та при їх обслугуванню.

Велика війна заганяє його до Відня, де він разом з другими службовиками наших кооператив орґанізує Комітет приватних службовиків з рамени Т-ва українських приватних урядників у Львові. Своїми впливами й упертими заходами бл. п. З. Скварко запевнює звиш 150 службовикам-скитальцям майже на протяг 2-ох літ постійні місячні виплати з Підпомогового Комітету при Парлям. Репрезентанції.

По повороті з Відня до Коломиї Покійний посвячує всі свої сили Покутському Союзові й ріжним місцевим громадським справам. Саме тепер приготовлював він у своїм повіті широку акцію за відбудовою кредитової кооперації та за принаровленням її орґанізації до нинішніх обставин. Однак йому вже не довелось довершити розпочате діло.

Вся життєва діяльність бл. п. Захара Скварка може служити за зразковий приклад, що є всилі вдіяти одна метка, розумна, чесна, робітлива людина на запущеній громадянській ниві.

Вічная память заслуженому синові народа!

СКАНДАЛ У ДРЕЗДЕНСЬКІЙ КРЕМАТОРІЇ.

У Дрездені розійшлася чутка, що урядники тамошньої крематорії допускалися злочинів на небіщиках. Виривали покійникам золоті зуби й продавали їх, по два тіла давали в одну скриню а другу продавали, здирали з покійних одяги й продавали. В котрій скрині були два тіла, попіл із нього розділювали на дві части й віддавали родині. Так родина діставала попіл свого і чужого покійника. Як лише це виявилось, багато урядників відправили, а багато винуватих попалося до вязниці. Населення таке огірчене, що злочинців певно злінчувало би, колиб попались йому у руки.